מַצּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, לְדִבְרֵי ר' מֵאִיר אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח, לְדִבְרֵי חֲכָמִים: [א]יוֹצֵא בָהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. אֶתְרוֹג שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, לְדִבְרֵי ר' מֵאִיר אֵין יוֹצֵא בוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב, לְדִבְרֵי חֲכָמִים [ב]אָדָם יוֹצֵא בוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב. מַתְקִיף לָהּ רַב פַּפָּא, בִּשְׁלָמָא עִיסָּה, דִּכְתִיב [ג]'עֲרִיסוֹתֵיכֶם' מִשְּׁלֹשֶׁת, אֶתְרוֹג נַמִּי, דִּכְתִיב [ד]'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם', [ה]'לָכֶם' מִשְּׁלָכֶם יְהֵא: אֶלָּא מַצָּה מַאי, מִי כְּתִיב מַצַּתְכֶם. אָמַר רָבָא, וְאִיתֵימָא רַב יֵימַר בַּר שֶׁלֶמְיָא, אֶתְרָא [ו]'לֶחֶם' 'לֶחֶם'. כְּתִיב הָכָא [ז]'לֶחֶם עוֹנִי', וּכְתִיב הָתָם [ח]'וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ'; מַה לְּהַלָּן מִשֶּׁלָּכֶם, אַף כָּאן מִשֶּׁלָּכֶם. לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ, [ט]עִיסָּה שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה. דִּבְרֵי ר"מ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חַיֶּיבֶת. לֵימָא מְסַיֵּיע, הַיְינוּ הַךְ. הָכִי קָאָמַר, (לֵיהּ) לֵימָא מִדִּפְלִיגֵי בְּעִיסָּה, בְּהָנָךְ נַמִּי פְּלִיגִי; אוֹ דִילְמָא שָׁאנֵי הָתָם [י]דִּכְתִיב 'עֲרִיסוֹתֵיכֶם' 'עֲרִיסוֹתֵיכֶם' תְּרֵי זִימְנֵי. בָּעֵי ר"ש בֶּן לָקִישׁ, מַהוּ שֶׁיֵּצֵא אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּחַלָּה שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם. [יא]אֲלִיבָא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לָא תִּיבְעֵי לָךְ; הַשְׁתָּא בְּחוּלִּין לָא נָפֵיק, בְּחַלָּתוֹ מִיבַּעְיָא. כִּי תִּיבְעֵי לָךְ אֲלִיבָא [יב]דְּר' עֲקִיבָא, בְּחוּלִּין הוּא דְּנָפֵיק, דְּאִי מִיטַּמּוּ יֵשׁ לָהֶן הֵיתֵר בְּמוֹשְׁבוֹת, אֲבָל חַלָּה, דְּאִי מִטַּמְּיָא לֵית לָהּ הֵיתֵר בְּמוֹשְׁבוֹת וְלִשְׁרִיפָה אֲזָלָא, לָא נָפֵיק; אוֹ דִילְמָא אָמְרִינַן, הוֹאִיל וְאִילּוּ לֹא קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם וְאִיטַּמֵּי אִית לָהּ הֵיתֵר בְּמוֹשְׁבוֹת וְנָפֵיק בָּהּ, הַשְׁתָּא נַמִּי נָפֵיק. אִיבָּא דְּאָמְרִי, הָא וַדַּאי לָא תִּיבְעֵי לָךְ, דְּוַדַּאי אָמְרִינַן הוֹאִיל; כִּי תִּיבְעֵי לָךְ, חַלָּה הִלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְאַלִּיבָא דְּרַבָּנַן לָא תִּיבְעֵי לָךְ, כֵּיוָן דְּאָמְרִי יְפֵדֶה הַיְינוּ מַעֲשֵׂר; כִּי תִּיבְעֵי לָךְ, אֲלִיבָא דְּר' יְהוּדָה דְּאָמַר יִקָּבֵר. [טו]דִּתְנַן, הַלְּקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּטְמָא, יִפָּדֶה. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר יִקָּבֵר. מִי אָמְרִינַן, הוֹאִיל וְאִי לֹא לָקוּחַ הָוֵי [טז]וְהוֹאִיל וְלֹא קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם וְאִיטַּמֵּי יֵשׁ לוֹ הֵיתֵר בְּמוֹשְׁבוֹת וְנָפֵיק בֵּי', הַשְׁתָּא נַמִּי נָפֵיק בֵּיהּ; אוֹ דִילְמָא, חַד הוֹאִיל אָמְרִינַן, תְּרֵי הוֹאִיל לָא אָמְרִינַן. אָמַר רָבָא, מִסְתַּבְּרָא, שֵׁם מַעֲשֵׂר חַד הוּא: [יז]חַלַּת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר וְכוּ': מְנָה"מ. [יח]אָמַר רַבָּה, דְּאָמַר קְרָא וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִצְוָתִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה'. וְכֵן בספרי פ' ראה עה"פ ונתת הכסף (פי"ד פסוק כו), [יט] ישעיה כח כה.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר"א כו' אלמא לקוח לרבנן ג"כ אינו נפדה. תמוה לי למאי קרא לזה כותבה. הא מפורש כן בהך מתני' עצמה דקתני בסיפא מ"ל נא אם אמרת במעשר שני עצמו שכן נפדה כריתוק מקום תאמר לקוח שאינו נפדה בטיהור כריתוק מקום ומדהשיב כן לרבנן מוכחת דלרבנן מודו לו מה"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בתוס' ד"ה אתי' לחם וכו' ורשב"א תירץ דאיצטרך לעל קרא דהיכא שמה שיפריש יהיה שלו. ק"צ עיין שו"ת שאגת אריה דף פ"ס עמוד דל"ת שזהו נגד ש"ס דחולין דף קל"ח ע"ש שאפילו מעני שכישראל מוציאין את המעשר עיי וע"ש:

תורה אור השלם

א) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְּרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ: מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיְיָ תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: [במדבר טו, כ-כא]

ב) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: [ויקרא כג, מ]

ג) לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: [דברים טז, ג]

ד) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיְיָ: [במדבר טו, יט]

הגהות וציונים

[א] נדצ"ל הואיל (רש"ש): [ב] נדצ"ל דנפדה אף בירושלים (רש"ש): [ג] נדצ"ל מדמעיקרא (באה"מ): [ד] נדצ"ל נפיק (מצור דבש): [ה] נדצ"ל אם (באה"מ): [ו] צ"ל כבר (גליון): [ז] צ"ל לה (חכמת מנוח): [ח] צ"ל דוישמרתם (גליון): [ט] כיון לדברי הרשב"א [משאג"ר] עצמו שזכינו לתוספותיו על מס' זו ושם מביאו בסוף דבריו (ב"ש):

ליקוטי רש"י

[ההתחלה בדף לז:]

או דילמא שאני התם. עיסה בהא הוא דקאמר ר"מ פטורה דכתיב מעיסותיכם לחבל בחד מיעוטא לא נפקא לן דכיון דמשמרי לאכילה אם"ג חלים בה דין ממון לכם קרינא ביה [שם לה:]. **יקבר.** דקא סבר לא אלים למיתפס פדיונו [ב"מ נג:].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [סוטה מז: וש"נ], ב) סנהדרין קיט: [סוטה לה:] עיין תוס' מנחות סז. ד"ה חד, ג) [נעיל לו:], ד) [שם], ה) בכא מציעא דף נג: סנהדרין קיג. מעשר שני פרק ג [משנה י] זבחים מט., ו) עי' תוס' לקמן מו: ד"ה הואיל (הב'), ז) לעיל לו:, ח) סוכה דף ל., ט) דף לו:, י) דף לו:, יא) לה., יב) דברים יד כו, יג) זבחים מט., יד) [דף לה:], טו) [וע"ע תוספות סוכה לה. ד"ה אתמיה], טז) ירושלמי מע"ש ע"ג ה"ז. וכן בספרי פ' ראה עה"פ ונתת הכסף (פי"ד פסוק כו), יח) ישעיה כח כה.

עין משפט נר מצוה

קנא א מי' פ"ו מהל' מע"ש הלכה ח:
קנב ב מי' פ"ח מהל' גזלה הלכה כ:
קנג ג מי' פ"ו מהל' מע"ש הל' ז טוש"ע י"ח סי' תנד סעיף ד:
קנד ד מי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' ח כ:
קנה ה ו מי' פ"ו מהל' מע"ש הלכה ט:

רבינו חננאל

[ההתחלה בדף לז:]

דאמר אדם יוצא ידי חובתו במעשר שני בירושלים. **מי אמרינן בחולין דמעשר שני נפיק** דאי מטמאי פריק להו לדבי אלעזר דאמר מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו ואפילו בירושלים שנאמר כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאת מאת פניו אליו. אבל חלה דאי מטמאי נשרפה לא נפיק בה. **או דלמא** הואיל ואלו הוה מטמאי מקמי דנקרי עלה שם חלה הוה נפיק בה השתא (הוה) [נמי] נפיק בה. **איכא דאמרי הא נמי לא תביעי לך** דבודאי אמרי' נפיק בה דאמרי' הואיל וכי לא נטמא נפיק בה כי נטמא נמי נפיק בה. **כי תיבעי לך בחלת לקוח** כלומר קנה חטים מכסף מעשר שני ועשה מהן עיסה והוציא חלה ואליבא דרבנן דאמרי לקוח שנטמא יפדה לא תיבעי לך בבודאי נפיק דהיינו מעשר. כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה דאמר יקבר דתנן במעשר שני פ' שלישי לקוח במעות מעשר שני שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר. מאי מי אמרי' הואיל ואלו [לא] היה לקוח והואיל ולא היה קורא עליהן שם חלה הוה נפיק בחולין דמעשר שני השתא נמי נפיק או דלמא חד הואיל אמרי' תרי הואיל לא אמרינן. **אמר רבא מסתברא שם מעשר** כלומר כיון שאומר הואיל במעשר לא שנא חד ולא שנא תרי: **וסוגיא** דשמעתין סלקא דאין קורי לחם אלא האפוי בתנור אבל מעשה אילפס פטור מן החלה ואין מברכין עליו המוציא ואין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח. **ואשכחן** בחלמוד ארץ ישראל בחלה אמר ר' יוחנן ובלבד במעשה אילפס על ידי משקה והא דתאני יוצאין בספוגין שנעשו על ידי האור מוקים לה דרש לקיש בשהאור מהלך עליהם מן הצד ובהאור מהלך על תחתיהן הרתיח ובסוף הדביק שלא על ידי משקה לחם קרי ליה. **ירושלמי** בתחלת חלה ר' שמואל בר נחמן שמע להון כלהון מן הדין קרא[ד] ושם חטה שורה ושעורה נסמן וגו'. חטה כמשמעה. שורה זו שבולת שועל ולמה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה. ושעורה כשמעתה. נסמן זה השיפון. וכוסמת אלו כוסמין. גבולתו עד כאן גבולתו של לחם. ר' סימון מדכתיב (ישעיה כח כה) יוסרו למשפט אלהיו יורנו כמי שהוא דבר תורה: **חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצא בהן.** מנא לן אמר רבא

מסכת תרומה

פרק א' משנה ט'

וְתוֹרְמִין שֶׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין, וְיַיִן עַל עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָם צִמּוּקִים. הֲרֵי שֶׁתָּרַם שֶׁמֶן עַל זֵיתִים לַאֲכִילָה, וְזֵיתִים עַל זֵיתִים לַאֲכִילָה, וְיַיִן עַל עֲנָבִים לַאֲכִילָה, וַעֲנָבִים עַל עֲנָבִים לַאֲכִילָה, וְנִמְלַךְ לְדָרְכָן, אֵינוֹ צָרִיךְ לִתְרֹם:

כָּל שָׁעָה פֶּרֶק שֵׁנִי פְּסָחִים

זֹאת אוֹמֶרֶת חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר. פ״ה, דְּלָא אָתֵי כְּר״ש דְּאָמַר בְּפ״ק דְּמְגִילָּה (דף ט:) לֹא קָרְבוּ אֶלָּא פְּסָחִים וְחוֹטֹאת הַקָּבוּעַ לָהֶם זְמַן, מַאֲכָל שֶׁאֵין קָבוּעַ לָהֶם זְמַן לֹא. וּכְפִירוּשׁוֹ מִשֶּׁמַע בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּזְבָחִים (דף קיח.). דְּתַנְיָא תָּם, כָּל הַנִּידָּר נִידָּר וְנִידָּב קָרֵב בְּבָמָה, וְשֶׁאֵין נִידָּר וְכוּ׳. דְּגְרִי ר׳ מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא קָרְבוּ[1] אֶלָּא עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים בִּלְבַד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַף לִיבּוּר לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא חוֹטֹאת הַקָּבוּעַ לָהֶן זְמַן. מַשְׁמַע דְּמוֹדֶה ר׳ שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים דְּלֹא קָרְבוּ מִנְּחָה וּנְזִירוּת בְּבָמָה. **וְקָשֶׁה**, דְּכַּ״ק דְּמְגִילָּה (דף ט:) תָּנֵן, אֵין בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פֶּסַח. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁנִּידַּר וְנִידַּב קָרֵב בְּבָמָה, שֶׁאֵין נִידָּר וְכוּ׳. וְאָמַר בַּגְּמָרָא, מַנִּי, ר״ש הִיא. א״כ לְר׳ שִׁמְעוֹן קָרְבָה מִנְחָה בְּבָמָה, דְּנִידַּר וְנִידַּב הוּא. וּנְזִירוּת נַמִּי קָרֵב לְדִידֵיהּ בְּבָמָה, דְּהָא ר״מ, דְּקָתָנֵי בְּהַאי לִישָׁנָא ׳כֹּל שֶׁנִּידַּר וְנִידַּב קָרֵב בְּבָמָה׳, וְסָבַר[2] רְקִיקֵי נָזִיר מִיכָּא בְּבָמָה. דְּאָמַר הָתָם, מַאי טַעְמָא דְּר״מ, אָמַר קְרָא ׳לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים׳ וְגוֹ׳. אָמַר לְהוּ מֹשֶׁה, כִּי עָלִיתִּי לָאָרֶץ, יְשָׁרוֹת אֲקָרְבוּ, חוֹטֹאת לָא אֲקָרְבוּ. וּמִנְחָה וּנְזִירוּת יְשָׁרוֹת נִיקְרוּ, דְּנִזְירוּת גּוּפֵיהוּ נִידָּר וְנִידַּב הוּא, אע״ג דְּהַקָּרְבָּנוֹת חוֹבָה. וְרַבָּנָן, מִפְּרַשׁ הָתָם, דְּסָבְרִי אֵין מִנְחָה בְּבָמָה. וּנְזִירוּת, אע״ג דְּנִידַּר הוּא, מ״מ הַקָּרְבָּן חוֹבָה. **וְעָלָה לְר״י** דְּה״פ דְּמַתְנִיתִין דְּמְגִילָּה, דְּאֵין חִיּוּק בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פְּסָחִים. זֶה הַכְּלָל, כֹּל הַנִּידָּר וְנִידַּב הַקָּרֵב בְּבָמָה גְּדוֹלָה, קָרֵב בְּבָמָה קְטַנָּה, וְכֹל שֶׁאֵין נִידָּר וְכוּ׳. וְלָא אָתֵי אֶלָּא לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁשָּׁוֶה הַגְּדוֹלָה לַקְּטַנָּה, אֲבָל יֵשׁ נִידָּר וְנִידָּב, כְּמוֹ מִנְחָה וּנְזִירוּת, שֶׁאֵינָן קָרֵיבִין לֹא בָּזוֹ וְלֹא בָּזוֹ:

נֶאֱכָלִים בְּנוֹב וְגִבְעוֹן. הִקְשָׁה רַבֵּינוּ יֹסֵף, א״כ הֵיכִי מְמַעֲטִי בִּיכּוּרִים מִכְּלָל חוֹטֹאת[3], וְהָא בִּיכּוּרִים הָווּ חוֹבָה הַקָּבוּעַ לָהֶן זְמַן, בִּזְמַן שֶׁחִטָּה, דְּמִעַלְּרֵי עַד יָמִים מִבֵּית וְקוֹרֵל[4], א״כ קְרֵיבִים בְּנוֹב וְגִבְעוֹן, כְּמוֹ פְּסָחִים שֶׁהָיוּ קְרֵיבִים לְכ״ע. **וְיֵשׁ לוֹמַר**, דְּבִיכּוּרִים, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהֶם זְמַן גָּדוֹל כָּל כָּךְ, לָא חֲשִׁיב זְמַן קָבוּעַ. **וְקָשֶׁה״מ מְפָרֵשׁ**, דְּמִשּׁוּם הָכִי הָווּ בִּיכּוּרִים חוֹבָה שֶׁאֵין לָהֶן זְמַן קָבוּעַ, כֵּיוָן שֶׁאִם אֵין לוֹ פֵּירוֹת לֹא יָבִיא בִּיכּוּרִים:

מַתְנִיתָא

[1] ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳ מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה; יָצְתָה זוֹ, שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשׁוּם זֶבַח. רַב יוֹסֵף אָמַר, אָמַר קְרָא [2]׳שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ׳, מַצָּה הַנֶּאֱכֶלֶת לְשִׁבְעַת יָמִים; יָצְתָה זוֹ, שֶׁאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת לְשִׁבְעַת יָמִים אֶלָּא לְיוֹם וָלַיְלָה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּה, וְתַנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבָּה[3], יָכוֹל יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּחַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה; יָצְתָה זוֹ, שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשׁוּם זֶבַח. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף, יָכוֹל יֵצֵא אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּחַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ׳, מַצָּה הַנֶּאֱכֶלֶת לְשִׁבְעָה; יָצְתָה זוֹ, שֶׁאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת לְשִׁבְעָה אֶלָּא לְיוֹם וָלַיְלָה. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִ׳לֶחֶם עוֹנִי׳, [4]מִי שֶׁנֶּאֱכָל בַּאֲנִינוּת; יָצָא זֶה, שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל בַּאֲנִינוּת אֶלָּא בְּשִׂמְחָה. סָבַר לֵהּ כְּר׳ עֲקִיבָא, דְּאָמַר ׳עָנִי׳ כְּתִיב. וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּהָווּ לֵיהּ מַצָּה עֲשִׁירָה. אָמַר [5] שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, רְבִיעִית הִיא וּמִתְחַלֶּקֶת הִיא לְכַמָּה חַלּוֹת. וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּאִינָן נֶאֱכָלוֹת בְּכָל מוֹשָׁבוֹת. אָמַר רִישׁ לָקִישׁ, זֹאת אוֹמֶרֶת, חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר נֶאֱכָלִין בְּנוֹב וְגִבְעוֹן. [6]תַּנְיָא. אָמַר ר׳ אֱלִיעֲזֶר, שָׁאַלְתִּי אֶת ר׳ אֱלִיעֶזֶר, מַהוּ שֶׁיֵּצֵא אָדָם בְּחַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר. אָמַר לִי, לֹא שָׁמַעְתִּי. בָּאתִי וְשָׁאַלְתִּי לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לִי, הֲרֵי אָמְרוּ, חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר שֶׁעֲשָׂאָן לְעַצְמוֹ, אֵין אָדָם יוֹצֵא בָהֶן; לְמִכּוֹר בַּשּׁוּק, יוֹצֵא בָהֶן. כִּשְׁבָאתִי וְהִרְצִיתִי דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אָמַר לִי, בְּרִית, הֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי. אִיכָּא דְּאָמְרִי, בְּרִית, הֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי וְלָא טַעְמָא בַּעְיָא. וְטַעְמָא מַאי. אָמַר רַבָּה, כֹּל לַשּׁוּק אִימְלוּכֵי מִימְלַךְ. אָמַר, אִי מִזְּדָבָן מִזְּדָבָן; אִי לָא מִזְּדָבָן, אֵיפּוֹק בְּהוּ אֲנָא:

מתני׳

[1] ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳ עַכְשָׁיו הָיָה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
[שמות יב, יז]

[2] שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי:
[שמות יב, טו]

הגהות וציונים

[1] יש להוסיף **רב** (ב״ש):
[2] צ״ל **דרבה** (גליון):
[3] צ״ל **והוקבע** (באה״מ):
[4] יש להוסיף **ליחיד** (מלא הרועים):
[5] צ״ל **סבר** (מצור דבש):

ליקוטי רש״י

מי שנאכל באנינות. שמותר לאוכלו כשהוא אונן דלרוש כיס לאם אוני [לעיל לו.].

מסורת הש״ס עם הוספות

[1] תו״כ אמור פ״ט פ״א ה״ד (מ״כ) ומכילתא פרשת בא פ״י, [2] [לעיל לו.].
[3] מוקפתא דחלה פרק ג.
[4] זבחים לו:, [5] [דף עז.].
[6] חולין סח:, [7] שמות יב כ.
[8] עיין ר״ש פאה פ״ו מ״ב.
[9] לעיל לו: ועי״ש תוס׳ ד״ה דאמר.

תורה אור השלם

[1] וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
[שמות יב, יז]

[2] שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכְלוּ מַצּוֹת אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי:
[שמות יב, טו]

תוספות

[1] **וקשה** דמגילה (דף ט:) לא קרבו אלא פסחים וחוטאת הקבוע לבם זמן, מאכל שאין קבוע לבם זמן לא. וכפירושו משמע בפרק בתרא דזבחים (דף קיח.). דתניא תם, כל הנידר ונידב קרב בבמה, שאין נידר וכו׳. דגרי ר׳ מאיר. וחכמים אומרים, לא קרבו[1] אלא עולות ושלמים בלבד. רבי שמעון אומר, אף ליבור לא הקריבו אלא חוטאת הקבוע לבן זמן. משמע דמודה ר׳ שמעון לחכמים דלא קרבו מנחה ונזירות בבמה. **וקשה**, דכפ״ק דמגילה (דף ט:) תנן, אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסח. זה הכלל, כל שנידר ונידב קרב בבמה, שאין נידר וכו׳. וקמר בגמרא, מני, ר״ש היא. א״כ לר׳ שמעון קרבה מנחה בבמה, דנידר ונידב הוא. ונזירות נמי קרב לדידיה בבמה, דהא ר״מ, דקתני בהאי לישנא ׳כל שנידר ונידב קרב בבמה׳, וסבר[2] רקיקי נזיר מיכא בבמה. דאמר התם, מאי טעמא דר״מ, אמר קרא ׳לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים׳ וגו׳. אמר להו משה, כי עליתי לארץ, ישרות אקרבו, חוטאת לא אקרבו. ומנחה ונזירות ישרות ניקרו, דנזירות גופייהו נידר ונידב הוא, אע״ג דהקרבנות חובה. ורבנן, מפרש התם, דסברי אין מנחה בבמה. ונזירות, אע״ג דנידר הוא, מ״מ הקרבן חובה. **ועלה לר״י** דה״פ דמתניתין דמגילה, דאין חיוק בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים. זה הכלל, כל הנידר ונידב הקרב בבמה גדולה, קרב בבמה קטנה, וכל שאין נידר וכו׳. ולא אתי אלא לפרש מה ששוה הגדולה לקטנה, אבל יש נידר ונידב, כמו מנחה ונזירות, שאינן קריבין לא בזו ולא בזו:

[2] **נאכלים** בנוב וגבעון. הקשה רבינו יסיס, א״כ היכי ממעטי ביכורים מכלל חוטאת[3], והא ביכורים הוו חובה הקבוע להן זמן, בזמן שחטה, דמעלרי עד יום מביא וקורל[4], א״כ קריבים בנוב וגבעון, כמו פסחים שהיו קריבים לכ״ע. **ויש לומר**, דביכורים, הואיל ויש להם זמן גדול כל כך, לא חשיב זמן קבוע. **וקשה״מ מפרש**, דמשום הכי הוו ביכורים חובה שאין להן זמן קבוע, כיון שאם אין לו פירות לא יביא ביכורים:

[3] ודלא כמ״ד בפרק בתרא דזבחים (דף קיח.), כמה גדולה בנוב וגבעון ובמה קטנה שהיה עושה ברלש גגו, לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים. ועל חוטן שקרבו בנוב וגבעון הוקבע להביא רלשיה מ׳ומעלות׳ ומ׳מעלות׳ תאכלו׳ וגו׳, דלא נקבי מ׳בכל מושבותיכם׳, דאית להו היתר בכל מושבות, שהיו יכולין להוליכן בכל מקום שירצו בתוך זמן אכילתן. דתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:), בתו לנוב וגבעון, הוקרו הבמות, קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל. עד שלא הוקם המשכן היו במות מופרות ועבודה בבכורות, משהוקם המשכן עבודה בכהנים ונאסרו הבמות. עברו את הירדן והוקבעו[5] בגלגל שבע שכיבשו ושבע שחילקו, היו הבמות מופרות. בתו לשילה לאחר שחילקו והוקבע משכן שם, נאסרו הבמות. וכולהו מקרא מקרקי בפרק בתרא דזבחים. חרבה שילה בימי עלי, כשנשבה הארון בחרן פלשתים, בתו לנוב. ולא היה שם משכן, אלא בית של אבנים היה והוקבע שם מזבח הנחשת, אבל ארון לא היה שם, שכשהחזירוהו פלשתים עמד בקרית יערים עשרים שנה עד שמלך דוד והביאו לציון, ובציון עמד עד שבנה שלמה בית המקדש, דכתיב (מ״א ח) ׳ויביאו הכהנים את ארון ברית ה׳׳ וגו׳. ומזבח הנחושת היה בנוב כל ימי שאול ושמואל, דכתיב (ש״א כא) ׳ויאמר אין לחם חול אל תחת ידי כי אם לחם קודש [וגו׳] המשרים מלפני ה׳׳. חרבה נוב על דבר זה, שהרגם שאול מפני שנתנו לחם לדוד (שם כב), ובתו לבם לגבעון, ויתן שם מזבח הנחשת עד שבנה שלמה הבית, כדכתיב בדברי הימים (ו כא): **ברית**. שבועה[6]: **ואיבא דאמרי**. בתמיה אמר ליה, וכי הן הדברים כו׳, דלא בעי טעמא כהלכה למשה מסיני: **וטעמא מאי**. גמרא בעי לה. וטעמא מאי שעשאן לעצרי תורה יוצא בהן אם לא מכרן, הרי לא נשתמרה לשם מצה אלא לשם זבח: **איפוק בהו אנא**. ידי חובת מצה:

מתני׳